

LEKI OTC W CHOROBYCH GARDŁA

dr n. med. Maria MROZIŃSKA

OTC medicines for throat disorders

Summary. Throat disorders are the fourth most frequently reported illness in physician offices. They are divided as: infectious inflammatory (viral, bacterial and fungal infection), non-infectious inflammatory (allergy), non-inflammatory (GER, obstruction). Infectious etiology is the most common cause of throat disorders (pharyngitis) and pharyngodynia or sore throat is the main patient's complain. The treatment focuses on relieving symptom. Lozenges with antiseptic or anesthetic properties are the first choice treatment in such cases. Choline salicylate has analgesic and anti-inflammatory action with good local tolerability and good safety profile in patients with pharyngeal pain of inflammatory and/or infectious origin. Chlorhexidine-containing lozenges have excellent antiseptic activity and they are safe and well tolerated.

Słowa kluczowe: chlorheksydyna, choroby gardła, leki OTC, salicylan choliny, tabletki na gardło do ssania.

Keywords: chlorhexidine, throat disorders, OTC medicines, choline salicylate, lozenges.

Choroby gardła to czwarty w kolejności powód, dla którego pacjenci odwiedzają lekarza. Z uwagi na etiologię dzielimy je na zapalne infekcyjne (zakażenie wirusowe, bakteryjne, grzybicze), zapalne nieinfekcyjne (alergia), niezapalne (wywołane przez refluks żołądkowo-gardłowy, zespół niedrożności górnych dróg oddechowych: ciało obce, guzy, zespół bezdechów).

Czynniki infekcyjne stanowią główną przyczynę chorób gardła, dlatego wzmożona zapadalność przypada na jesienno-zimowe miesiące, kiedy powszechne są infekcje wirusowe. Objawy ostrych zapalnych schorzeń gardła często towarzyszą przeziębieniu i grypie. Zakażenie wirusowe w 90-95% jest przyczyną dolegliwości w obrębie gardła (obrzęk, ból o nasileniu od dyskomfortu do rozdzierającego bólu podczas jedzenia, oddychania, połykania, mówienia). Poza czynnikami infekcyjnymi alergią odpowiedzialną jest za duży odsetek zapalnych procesów w obrębie gardła. Jeśli dolegliwości utrzymują się krótko – kilka, kilkanaście dni (nie dłużej niż 3 miesiące), mówimy o ostrym zapaleniu gardła.

Postać przewlekła trwa znacznie dłużej (min. 3 miesiące) i jest objawem niewyleczonych podstawowych chorób, np. zapalenia zatok, refluksu żołądkowo-gardłowego. Kiedy pacjent skarży się

na przewlekłe dolegliwości w obrębie gardła, należy rozważyć jeszcze inne czynniki predysponujące, w tym bakterie znajdujące się w szczoteczce do zębów, a jej zmiana co 17-31 dni sprzyja wyleczeniu.

Zapalne choroby gardła często poprzez ciągłość przenoszą się na sąsiadujące śluzówki, powodując zapalenie uszu, zatok, krtani i tchawicy. Pierwotne zapalenie gardła może się wikłać wtórnym nadkażeniem bakteryjnym, dając zapalenie tkanek a nawet ropień.

Niezależnie od przyczyny choroby gardła manifestują się bólem, który jest objawem dominującym.

POSTĘPOWANIE

Niezależnie od etiologii leczenie objawowe, a głównie przeciwbólowe, poprawia znacznie jakość życia pacjenta. W przypadku przewlekłego zapalenia gardła konieczne jest leczenie choroby podstawowej (usunięcie czynnika alergizującego, zaprzestanie palenia, kuracja odtykająca nos). Stymulacja i wzmocnienie naturalnej odporności organizmu owocuje krótszym przebiegiem i mniejszym ryzykiem ponownego zachorowania. Rutyna 1000 mg/dzień modyfikuje reakcję organizmu ludzkiego będącego pod wpływem wirusa.

- ▶ Witamina A 50 000 IU/dzień przez 1 tydzień lub beta-karoten 200 000 IU/dzień stymuluje i wzmacnia liczne mechanizmy odpornościowe. Witamina E w dziennej dawce 30-150 mg wzmacnia komórkową i humoralną odporność. Witamina C umiarkowanie wpływa na nasilenie i czas trwania zapalenia gardła, zmniejsza częstość infekcji u osób narażonych na silny stres, a jej antyhistaminowe właściwości osłabiają objawy wynikające z alergii.

W przypadku etiologii wirusowej zalecany jest odpoczynek, zdrowa dieta, dużo płynów, unikanie dymu tytoniowego, ograniczenie wysiłku i ekstremalnych ćwiczeń oraz leki przeciwbólowe.

W celu uśmierzania bólu gardła pacjent sięga po tabletki do ssania. Dostępne na polskim rynku farmaceutycznym zawierają substancje o działaniu przeciwzapalnym, przeciwbólowym, dezynfekującym. Nie wszystkie przynoszą oczekiwany efekt przeciwbólowy i w znaczny sposób różnią się profilem bezpieczeństwa.

Pochodne fenoli: *amylometacrezol (Strepsils)*, *p-pentylo-m-krezol (Neo-Angin)* – pochodne krezolu.

Krezol silniej niż fenol denaturuje białko zarazków. Skuteczny wobec bakterii, grzybów, lipofilnych wirusów. Nie wykazuje skuteczności wobec wirusów hydrofilnych spor bakterii i grzybów. Bardziej toksyczny niż fenol wobec komórek ludzkich, dlatego też krezol pierwotnie zarejestrowano jedynie do dezynfekcji naczyń i instrumentów chirurgicznych.

Powierzchniowo czynne czwartorzędowe związki amoniowe (działają jak detergenty):

- *chlerek cetylpiridinium* – o działaniu bakteriobójczym i przeciwgrzybiczym. Opóźnia proces gojenia się uszkodzonej śluzówki. Podany doustnie w dużej dawce, może wywołać nudności, wymioty, zapaść, drgawki, śpiączkę. (*Halset, Menthosept, Septolete Plus, Tetesept Angidin*);
- *chlerek dekwalinium* – działa bakteriobójczo wobec bakterii Gram dodatnich i Gram ujemnych, wykazuje działanie grzybobójcze (*Tetesept Angidin*);
- *chlerek benzalconium* – działa szeroko bakteriobójczo, ale nie obejmuje dużej części bakterii Gram (-) (*Septolete D, Cholisept*);
- *chlerek bezoksonium* – działa bakteriobójczo, przeciwgrzybiczo i przeciwwirusowo. Stoso-

wanie dłużej niż 2 tygodnie może powodować brązowe zabarwienie języka lub zębów. Zdarzają się reakcje alergiczne lub miejscowe podrażnienia (*Orofar*).

Pochodne biguanidu: *chlorowodorek chlorheksydyny* – wykazuje działanie silne bakteriobójcze, ma też właściwości grzybobójcze. Pierwotnie zarejestrowany do dezynfekcji skóry i śluzówek. Jest substancją, z której nie powstaje aktywny chlor, więc nie drażni skóry ani błon śluzowych. Dobra skuteczność i niska toksyczność to właściwości najlepiej charakteryzujące chlohexydyne (*Sebidin*).

Pochodne ASA: *salicylan choliny*; jak większość tabletek do ssania działa bakteriobójczo wobec niektórych patogenów, wykazuje równocześnie działanie przeciwzapalne, przeciwbólowe, zwiększa wydzielanie śliny, przez co wspomaga efekt przeciwzapalny. Doskonale znieczula śluzówki jamy ustnej i gardła niezależnie od etiologii zapalenia (bakteryjne, wirusowe, w wyniku drażnienia alergenami, tytoniem) i źródła (migdałki, zęby, śluzówki jamy ustnej). Chociaż pochodna salicylanów to w odróżnieniu od ASA (acetylowanej formy kwasu salicylowego), salicylan choliny jako sól kwasu salicylowego pozbawiony jest niepożądanych działań w obrębie przewodu pokarmowego. W odróżnieniu od aspiryny i niselektywnych NLPZ nie zaburza czasu krwawienia i funkcji płytek krwi u pacjentów z prawidłową hemostazą. Jako słaby inhibitor syntezy prostaglandyn jest dobrą alternatywą dla pacjentów z astmą, a nawet z nawracającą pokrzywką. Salicylan choliny jest dobrze tolerowany przez pacjentów z zapalnym i infekcyjnym bólem. Z uwagi na dobry profil bezpieczeństwa pierwotnie zarejestrowany do dezynfekcji śluzówek (*Cholinex*).

Niesterydowe leki przeciwzapalne (NLPZ):

- *chlorowodorek benzydaminu* (pochodna indazolu) – działa przeciwbólowo i przeciwzapalnie. Może powodować odrętwienie w miejscu podania. Długotrwałe podawanie może powodować uczulenie. Przeciwwskazany w astmie, chorobie wrzodowej, krwiakach. Działa stymulująco na ośrodkowy układ nerwowy. Zatrucie lekiem powoduje halucynacje, dezorientację, również brak apetytu, bezsenność.

Benzydamina jest środkiem psychoaktywnym, czyli uzależnia psychicznie (*Tantum verde*);

- *flurbiprofen* – działa przeciwbólowo i przeciwzapalnie. Przeciwwskazany u osób z astmą, nawracającą pokrzywką, chorobą wrzodową, zaburzeniami krzepnięcia krwi (*Strepsils intensive*).

Inne środki antyseptyczne:

- *chlorchinaldol* – pochodna hydroksychinolini, działa antyseptycznie. Ze względu na działanie toksyczne stosuje się miejscowo. Po podaniu na skórę wchłania się w 4%, a na śluzówki jeszcze więcej (*Chlorchinaldin*);
- *ambazon* – działa bakteriostatycznie wyłącznie na paciorkowce, odpowiedzialny za reakcje alergiczne (*Faringosept*).

Olejki eteryczne: ekstrakt szalwiowy lub 0,15% olejek szalwiowy; działanie przeciwbakteryjne, głównie na bakterie G(+), w mniejszym stopniu na G(-). Duże doustne dawki, z uwagi na obecność tujonu, mogą wywołać nudności, wymioty, otępienie, kurcze mięśni (*cukierki szalwiowe*).

Środki znieczulające:

- *chlorowodorek lidokainy* – działa miejscowo znieczulająco w bólu gardła towarzyszący mu przeziębieniu, zapaleniu gardła i krtani. Może wywołać napady astmy oskrzelowej i inne ob-

jawy alergii. Nie należy stosować w przypadku skłonności do zachłystywania (*Orofar*);

- *benzokaina* – łagodzi ból przy połykaniu. Może powodować methemoglobinemię, miejscowe odczyny alergiczne (*Septotele plus*).

Większość chorób gardła ulega samoistnemu wyleczeniu bez pozostawienia następstw. Bakteryjna choroba gardła i jej powikłania, przewlekłe zapalenie gardła, towarzysząca gorączka, wymioty i ból brzucha wskazują na konieczność przeprowadzenia badania lekarskiego. Pacjenta należy skierować do lekarza, gdy:

- wystąpią trudności w oddychaniu,
- ostry ból gardła utrzymuje się dłużej niż 5 dni,
- pojawi się gorączka, wysypka, ból stawów, pleców, ucha, trudności w połykaniu i otwieraniu ust, krew w odkrztuszonej wydzielinie,
- chrypa utrzymuje się dłużej niż 2 tygodnie.

Dr n. med. Maria Mrozińska ma drugi stopień specjalizacji z pediatrii oraz z medycyny rodzinnej. W latach 2002 – maj 2007 pełniła funkcję ordynatora Oddziału Pediatrycznego Szpitala Zachodniego w Grodzisku Mazowieckim. Jest autorką blisko 80 artykułów i publikacji naukowych dotyczących problematyki chorób infekcyjnych, prezentowanych na krajowych i międzynarodowych zjazdach naukowych.

Piśmiennictwo u autora.